

Braun Róbert: A faji kérdés Amerikában

Szoktak beszélni nálunk is faji kérdéstről, azonban még a legtágabb természettudományi értelemben véve is ilyesmi Magyarországon nincs. Ha kiküszöböljük a gazdasági és társadalmi érdekösszeütközéseket, nálunk csakis nyelvi harcról beszélhetünk. Bár tudományos szempontból éppen nem tisztázott kérdés, hogy mily sajtások tesznek egy bizonyos embercsoportot külön fajjá, gyakorlati szempontból teljesen egyértelmű az a fölfogás, hogy a néger, indián, mongol és a fehér egymástól élesen elkülönített fajok, amelyek közti harcot ez alapon joggal nevezzük faji harcnak. Tisztán gyakorlati eredmények szempontjából ez a küzdelem lényegében nem más, mint hatványozott mértékben az Európában nyelvi vagy történelmi alapon folyó nacionalista harcok. Így tehát az amerikai faji kérdés indirekte tanulságokat foglal magában az európai nacionalista kérdésre nézve is, t. i. ugyanazon erőt fokozva mutatja hasonló környezetben.

E sorok írója az alábbiakban többnyire saját tapasztalataira hivatkozik. Nem igen igyekezett elméleteket csinálni, hanem inkább adalékokkal kíván szolgálni az olvasónak, melyeket sokszor teljesen nyersen, érintetlenül hagyott meg. Egy évig utazott az Egyesült Államok legkülönbözőbb részeiben és ott élő barátai segítségével folytán több alkalma volt megfigyeléseket tennie, mint az átlagos utazónak. Az irodalmat sem hanyagolta el és ha az alábbiakban kevés hivatkozás van erre, annak oka, hogy az e tárgyra vonatkozó irodalom minősége nem áll arányban a mennyiséggel. Végül pedig szem előtt tartotta kérdezősködéseiben azt, hogy a kutató keresse az okokat, de ne kérdezze azokat.

A faji kérdés geneziséit illetően a Harvard Egyetem egyik tanára állította föl ezt a meggyőző maximát: adj antipátiáidnak nevet és terjeszd ki ezt az antipátiát mindenre, amit e név főd és megvan a faji előítélet. Tehát Amerikáról szólva: nevezd az előtted gyűlöletes sajátságokat négereknek vagy mongoloknak és azután terjeszd ki gyűlöletedet mindenre, amit négernek vagy mongolnak neveznek és megvan a faji gyűlölet.

Bár Amerikában sem ismeretlen az európai értelemben vett nemzetiségi kérdés, a zsidók társadalmi helyzete pedig alig mondható kedvezőbbnek, mint nálunk,* azonban igazi faji kérdés csak három van: 1. az indián, 2. a néger és 3. a mongolkérdés.

I. Az indiánok

Ez a kérdés természetesen a legenyhébb. Főoka ennek az indiánok csekély száma, továbbá az a mélyen begyökerezett tudat a közvéleményben, hogy az indiánnak, mint őslakónak bizonyos kiváltságos jogai vannak. Ehez járult az is, hogy az indián sohasem volt rabszolga, továbbá, hogy egész lényét romantika vette körül, sőt úgyszólván kizárólag hozzá fűződik az egész sovány amerikai romantika. Általános azonban az a fölfogás, hogy Canada mindenkor sokkal humánusabban bánt az őslakókkal, mint az Egyesült Államok. Még 50—60 év előtt, amikor az indián helyenként komoly veszedelem volt, a maitól teljesen eltérő volt a róla való vélemény, sőt a távol Nyugaton még ma is hallani itt-ott a régi itéletet: *There is but one good Indian, the dead one.* (Csak egy jó indián van, a holt indián.)

Március hó közepe táján látogattam meg az arizonai Tucson város közelében egy indián telepet. A telep közelében van a szövetségi kormány által föntartott iskola. Itt közlöm a helyszínen írt impresszióimat.

Az indián gyerekek tanítása a szövetségi iskolákban egyik szomorú példája a bürokráciának. Washingtonban olyan emberek, akik az indiánokat legfőljebb Cooper regényeiből ismerik, összezsomagolnak egy csomó olvasókönyvet, melyek new-yorki és chicagói gyerekek számára készültek és lehet, hogy ezeknek megfelelők, ezeket elküldik

* Igen sok oly klub van, ahol zsidó tagokat nem vesznek föl, miért is nagy számban találhatók mindenfelé külön zsidó klubok. A new-yorki Columbia Egyetemen napirenden vannak a súrlódások zsidók és keresztények közt. Mintegy másfél év előtt nagy polémia folyt a bostoni sajtóban amiatt, hogy egy előkelő tengeri fürdőn ily fölfirások voltak kifüggesztve: *Jewish patronage not solicited.* (Zsidó vendégek után nem törekszünk). A fürdőtulajdonos vendégei presszióját hozta föl eljárása magyarázatául.

Tucsonba, hogy a tanító e könyvekből tanítsa meg írni-olvasni és angolul beszélni az indián gyerekeket.

Egy délelőttöt töltöttem az iskolában, hol a program a következő volt: Reggel a gyerekek megmosakodtak az udvaron és a tanító zongorakiséréte mellett bevonultak az osztályba (22 fiú és lány, 6—13 év közt), utána elég jól elénekelték néhány dalt. Aztán írtak, olvastak, számoltak délig, ekkor pedig a tanítóné főzte ebédet fogyasztották el. A főzésben, terítésben a nagyobbacska leányok segítettek. Ebéd után szünet és másfél órai tanulás következett. A tanulók magatartásában valami lassúság, zárkózottság volt megfigyelhető; fölfogásuk nyilvánvalóan lassú, angolul csak a nagyobbak tudnak beszélni. Még a kisebb fiúk is, köztük nem egy szép, nemes arcvonásokkal, ritkán mosolyognak, bár szünet közben nem csöndesebbek a fehér gyermekeknél. A baseballt nyilván többre becsülik a tanulásnál.

Több kérdést intéztem a tanítóhoz a gyermekeket illetőleg. Sokszor habozva felelt, látszott, hogy nem akar többet mondani annál, mint amit saját megfigyelése alapján tud. Hogy sokat törődnek-e a tanító véleményével? Ó igen, mindent oly jól végeznek, amennyire csak képesek. Hogy mutatnak-e bizalmat? A tanító hosszan elgondolkozott. Igen, Chico egyszer kérdezte, hogy egy szót hogy kell helyesen írni, de egyébként soha kérdéssel, panasszal vagy közléssel nem fordulnak hozzá, ha nem föltétlenül szükséges. Eleinte úgy gondolta, hogy a gyermekek indifferensek, de most inkább úgy véli, hogy ép oly kíváncsiak, mint a fehér gyermekek, csak nem mutatják. Általában nem sokat mondhat a gyermekek érzelmi világát illetőleg, bár sok év óta tanít indián iskolában.

Kimentem a konyhába, hol a leányok tésztát gyúrtak. A tanítóné beszélt az indián főzésről, közben az egyik leányt megkérte, hogy mutassa meg a tésztával, hogy milyen formája van az egyik indián ételnek. A leányka néhány szót váltva saját nyelvén társnőjével, komoly arckifejezéssel mutatta meg a formát, csak akkor mosolygott alig észrevehetően, amikor elkészült vele. A gyermekek gyöngéd bánásmódhoz vannak szokva és a tanító közlése szerint igen érzékenyek. Egészen véve azonban az iskola nem sokat változtat rajtuk. Mikor túl vannak a tanköteles koron, nem vesződnek többé olvasással, mosdással, rendes időben asztalnál való étkezéssel és a fehér ember egyéb találmányaival.

Az a kevés, amit az indiánok helyzetéről hallottam, arra a nézetre vitt, hogy a szövetségi kormány semmit sem tett az indiánok nevelését illetőleg, hanem úgy bánt velük, mint gyermekekkel és ezért a mai rézbőrű a kor kivételével minden tekintetben gyermekes:

tanulás, tapasztalat, felelősség nélkül való. Régente a vadászat hosszas tanulást igényelt, amint ezt civilizált indiánok elbeszéléséből tudjuk. Vadászból megélni nem könnyű dolog; folytonos gyakorlatot, ügyességet, szívósságot kíván. A mai indiánt a kormány tartja el; kap: húst, lisztet, sőt ruhát stb-t. Sokszor földjét meg sem műveli, hanem bérbeadja. Miért dolgoznék? A legtöbb fehér ember sem dolgoznék hasonló körülmények közt és bizonyára egy sem, ha folytonos tétlenséget látna maga körül. A szülői felelősség érzete is kihal az indiánból, hisz a kormány épp úgy eltartja majd gyermekeit is, mint őt magát.

A régi indiánok életét illetőleg, fölötte érdekes adatokat találunk Ohiyesa nevű indián (angol néven: Ch. A. Eastman) könyvében,* aki gyermekkorát teljesen a régi módon élő vadász-indián módra töltötte. Megtudjuk, hogy a gyermek nevelése igen gondos volt. Őt magát pontosan kioktatták, hogy melyik hang milyen madártól származik, megmutatták neki, hogy mint lapul meg a nyúl vackában stb. Az erkölcsi nevelést sem hanyagolták el:

„Mint kis gyermekbe belém oltották, hogy hallgatag és szótlan legyek.” „Nem volt megengedve, hogy beleszóljak az idősebbek vitatkozásába, sőt beszélnem sem volt szabad, ha nem kérdeztek.” „Elterjedt fölfogásnak látszik, hogy minden jellegzetes indiánügyesség ösztönszerű és öröklött. Ez tévedés. Az indiánnak minden sztoicizmusa és kitartása, szerzett tulajdonságok ...”

Bár az amerikai többre tartja az indiánt a négernél, vele szemben is érezteti a faji különbséget és alig kétséges, hogy az indiánokat magában véve a romantika nem óvná meg egy a négerekéhez hasonló bánásmódtól, ha csekély számuk nem enyhítené a faji kérdés élességét. Eléggé bizonyítja ezt a mexikóiak helyzete. Mivel a mexikóiak a spanyolok és indiánok különböző arányú keveréke, ők sem mennek fehér ember számba. El Paso-ban, egy a mexikói határon levő texasi bányavárosban, mintegy 15.000 mexikói van, azonban az összeházasodás amerikaiakkal fölötte kivételes.

Az alábbiakban jellemző adatként közlöm egy 17 éves arizonai iskolásfiú szavait a faji kérdéstről, melyeket a beszélgetés után néhány órával lehetőleg szó szerint jegyeztem föl. A fiúval ketten egy több órás kirándulást tettünk és minthogy nem árultam el saját nézeteimet a szóban forgó kérdéstről, azt hiszem, nyilatkozatai nagyon őszinték és közvetlenek.

— A mi iskolánkban vannak mexikóiak és négerek. Egyetlen jobb családból való fehér fiú sem barátkozik négerekkel. Vannak

* *Indian Boyhood*. Mc Clure, Phillips & Co. New-York, 1902.

akik teszik és mint egyenlővel bánnak egy négerrel, de annyi bizonyos, hogy nem nagy élvezetük van benne. Én nem szeretem a mexikóiakat. Az ember maga sem tudja miért, de utál velük lenni (*you just hate to be with them*). Vannak mexikóiak, akik ép oly kevésbé barátokoznának négerekkel, mint ön vagy én, de a legtöbben megteszik. A mexikóiak bizonyos tekintetben, azt mondhatná az ember, hogy büszkék. Ha látják, hogy egy amerikai fiú nem akar velük játszani, nem olyanok, mint a négerek, hanem magára hagyják. Az iskolában állandóan spanyolul beszélnek, angolul csak szükség esetén. Látni való tehát, hogy a mexikói faji kérdés ugyancsak kiélezett. James Bryce is említi ismert művében *The American Commonwealth*-ben, hogy New-Mexico állammá való átalakulásának egyik fontos oka a nem fehérvérű mexikóiak elleni gyűlölet.

II. A négerek

Négernek Amerikában* nemcsak a tisztavérű négert nevezik, hanem általában mindenkit, akiben bármily csekély arányú néger vér is van. Vagyis, mint a nagyhírű Booker T. Washington mondja, száz percent fehér vér kell ahhoz, hogy valaki fehér ember legyen, ellenben egy percent néger vér is négerré tesz valakit. A törvény ugyan egyes államokban azt, akiben $\frac{7}{8}$ fehér vér van, fehér embernek ismeri el, de a társadalom négerként bánik, akiben egyáltalában néger vér van.

A legégetőbb faji kérdés kétségkívül a néger. A világ egyik legvéresebb és legelkeseredettebb háborújának emléke fűződik a négerek fölszabadításához. A fölszabadítás azonban ép oly kevésbé oldotta meg a kérdést, mint nálunk a jobbágyság eltörlése az agrárkérdést.

Észak és Dél kölcsönösen egymást vádolja a rabszolgaság intézményének Amerikában való meghonosításával és a négerkérdés föl-idézésével. Kétségtelen, hogy a legtöbb rabszolgát északi puritán kereskedők szállították Amerikába, amikor még ez a legitim foglalkozások közé tartozott.

A négerek túlnyomó többsége ma is a régi ültetvények helyén él és ezek helyzetének megértése ép oly nehéz a rabszolgaság alatti viszonyok ismerete nélkül, mint amily nehéz nálunk az agrárkérdés ismerete a hűbériség intézményének tudása nélkül.

Dr. W. E. B. Du Bois, az atlantai egyetem jeles tanára, aki maga is néger, így jellemzi röviden a háború előtti gazdasági helyzetet: „A háború előtt a déli ültetvény a tulajdonosból, 20—200

* Amerika úgy itt, mint a címben és egyebütt egyértelmű az északamerikai Egyesült Államokkal. Ez általánosan elterjedt nyelvszokás az Óceánon túl.

rabszolgából és több száz acre földből állt. Közvetlenül a tulajdonos alatt a fölügyelő állt, aki több főrabszolga által intézte a munkát, kiket hajcsároknak neveztek. A közönséges rabszolgák háziszolgákra, kézművesekre és mezei munkásokra oszlottak. Minden 12 éven fölüli ember, férfiak, nők és gyermekek, valamiféle dolgot végeztek, a gyermekek, öregek és nyomorékok csak félmunkára voltak kötelezve.

„A pamut volt ez ültetvényeken a főtermék, de rizst is termeltek South Carolina-ban, cukrot Louisiana-ban és dohányt az északibb államokban. A szemes terméknek jelentősége kisebb volt és a széna, gyümölcs és főzelék alig volt elég honi fogyasztásra.”

„Az ilyen ültetvényekkel járó legszembetűnőbb jelenség a nagy kiterjedés volt. Noha pontos számok hiányzanak, vannak adatok, melyek azt mutatják, hogy az ültetvények kiterjedése 1820-tól mintegy 1855-ig növekedett. Minthogy a régi földeket fokozatosan kiélték, az új föld utáni kereslet a nagy farmok vidékét egyre inkább dél és nyugat felé tolta el”.

„Az első pontos adatokat az 1850. és 1860. évi census szolgáltatja. A közbeeső évtized az ültetvény rendszert zenitjén és hanyatlásának kezdetén mutatja. A föld története ez idő alatt a földtulajdonosok erőfeszítésének története, hogy gazdasági előnyeiket megtartsák. A pamutpiac kedvező volt, az árak maradandóan emelkedők. A nagy farmok vidéke egyre tovább terjed dél és nyugat felé és minthogy a kiélt farmokon a határállamokban egyre inkább abba hagyták a mezőgazdaságot, rabszolgatenyésztő farmokká alakultak át, hogy kielégíthessék a pamutvidék növekvő munkakeresletét; így Maryland, Virginia, North Carolina, Kentucky, Tennessee és Missouri központjai lettek egy nagy méretű belföldi rabszolgakereskedésnek. A rabszolgák átlagos becsértéke az adókimutatásnál (a tényleges értéknek harmadával vagy felével alacsonyabb) 1840-től 1850-ig 324 \$-tól 361 \$ és 1855-ben 505 \$-ra emelkedett ...”

„Ezt a gazdasági rendszert a polgárháború buktatta meg. A hadseregek által elpusztított föld csökkent értékében, a rabszolgákba fektetett másfél milliárd dollárnyi tőke teljesen megsemmisült, az emberek elszegényedtek és adósságba merültek.”

Hogy vajon a négereket a rabszolgaságban tenyésztették-e, teljes határozottsággal nem bizonyítható. Prof. Du Bois állítja ugyan, de nem bizonyítja és bármily jó véleménnyel is legyünk tárgyilagossága felől, néger származása elfogulttá teheti e kérdésben. Néhány déli ember, akiket megkérdeztem, mosolyogva utasították vissza ezt a föltevést. Viszont egy liberális fölfogású déli ember körülbelül zeket mondta:

— A rabszolgaenyésztés körülbelül olyanféleként folyt, mint az okszerű állattenyésztés. A nagyobb rabszolga tulajdonosok szaporítás végett egy e célra tartott erős fizikumú és szelíd természetű férfirabszolgával párosították a rabszolgánőket. A fehér apától született rabszolgát kevésbé engedelmes magaviselete miatt kevésbé hasznavehetőnek tartották és ára rendszerint alacsonyabb volt. A nők kénytelenek voltak annyi gyermeket szülni, amennyit csak képesek voltak. E gyermekeket azután, bár ezt a törvény tiltotta, már igen zsenge korban eladták. A legtöbb rabszolgatartó azzal vigasztalta magát, hogy a néger fajból egyáltalában hiányzik a fehéréknél meglevő anyai szeretet, ami azonban teljesen valószínűtlen.

Ulrich B. Phillips, a new orleansi Tulane Egyetem tanára, aki a rabszolga háború előtti kor kutatója és igen konzervatív, sőt kifejezetten antidemokrata, úgy mondta előttem, hogy semmi sem bizonyítja e racionális tenyésztés meglevését, noha olyan adatai sincsenek, melyek e tenyésztést kizárnák. Ő különben, mint az eugenetika híve, semmi rosszat sem talál a dologban. A legvalószínűbb szerinte az, hogy a négerök önkényt szaporodtak, a szaporulatot pedig gazdáik eladták. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy kivált a két Virginia, de a többi északi rabszolgatartó államban is a rabszolgatartás vége felé a néger mint munkaerő alig hajtott jövedelmet és többnyire csak azért tartották, hogy gyermekeiket eladják déli és nyugati ültetvényeseknek, kétségtelen, hogy a néger szaporodása gazdjára nézve igen fontos gazdasági érdek volt. Ilyen körülmények közt a gyermekek mennyisége és minősége a rabszolga tulajdonosra nézve vitális érdeki évén, legalább is valószínű, hogy igyekezett sok és jó áron kelendő gyermekhez jutni. Nehéz mereven visszautasítani azt a föltevést, hogy az ültetvényes ép úgy nem bízta egyszerűen a természetre a rabszolgák szaporodását, mint ahogy nem bízta a munkaállatok szaporodását sem.

Magam is ismertem oly néger nőt, aki 24 gyermeket szült és ezek közül 23-at adtak el oly távoli vidékre, hogy soha többé nem hallott róluk. Figyelemreméltó tény, hogy a rabszolga jogi helyzete az angol-szász országokban nemcsak abszolúte véve volt rossz, de francia törvényekhez viszonyítva relatíve is. Különösen tanulságos erre nézve Louisiana állam törvényhozása, mely mai napig is az egyetlen állam az Unióban, ahol a *Common Law* helyett a *Code Civil* van érvényben. Az angol *Black Code* a francia *Code Noir*-ból származik* és aki a

* Minthogy az első francia rabszolgatörvények Haiti-ből valók, lehet, hogy spanyol eredetre vezethetők vissza. Az angol és francia törvényeket New Orleans-ben hasonlítottam össze, de sajnos, nem volt időm a spanyol törvényeket is átvizsgálni.

kettőt egymással összehasonlítja, konstatálhatja, hogy noha a francia törvény 1724-ből való, humánusabb az amerikai 1854-ből valónál. Ez utóbbi tele van drákói rendelkezésekkel, így pl. halállal sújtja azt a rabszolgát, aki harmadszor emel kezét fehér ember ellen. Az angol törvényhozás tele van ellenséges indulattal a szabad néger ellen. A törvény bevezető szavai közt ezt olvassuk: „E többféle megszorítás, mely államonként különböző, a szabad négerért csak valamivel emelik a rabszolga fölé polgári jogok tekintetében. Ennélfogva a büntető rabszolgatörvény rendszerint a szabad négerre is vonatkozik.” Ettől szembetűnően különbözik a 130 évvel régebbi francia törvény, melynek 54. §-a így szól: „A főlshabadított rabszolgákat ugyanoly jogokkal, szabadalmakkal és kiváltságokkal ruházzuk föl, aminőket szabadon született emberek élveznek. A mi akaratunk az, hogy szabadságuk elnyerésének érdeme ne csak személyükre, de tulajdonukra nézve is ép oly következményekkel járjon, mint aminő következik egyéb alattvalóinkra nézve, ama boldog körülményből, hogy szabadoknak születtek.”

A rabszolgaság bizonyára a legnagyobb szerencsétlenség, mely egy nemzetet érhet, mondja egy néger író. Azonban természetesen tévedés volna azt hinni, mintha minden rabszolgatartó vérszomjas zsarnok lett volna. Egyenesen gazdasági érdekei kívánták a jó bánásmódot, mert hisz ez volt a legbiztosabb módja annak, hogy a rabszolgától a maximális munkaszolgáltatást kapja. A kegyetlen rabszolgatartó ép oly rendellenes jelenség volt, mint az állatait kínzó gazda.

Bár a négerrek vágyódtak a szabadság után, mit sem tettek főlshabadulásuk érdekében.* Az északi seregek betörték Délre és Északon mindenki azt várta, hogy a négerrek egy szálígy fegyvert fognak ragadni vagy a déliek nem mernek otthonról el sem mozdulni, nem merve rabszolgáikra hagyni családjukat. Ez azonban nem történt. Az ültetvényes feleségét és családját rabszolgájára bízva, nyugodtan ment háborúba. Sőt mi több, amikor a pusztító háború folytán a déli seregben az emberanyag teljesen kimerülőben volt, csak néhány szavazaton múlt, hogy a konföderáció fől nem fegyverezte a rabszolgákat. Fölötte

* W. E. B. Du Bois *The Souls of Black Folk* c. művében a néger népdalokról írva, csak egyetlen szabadságdalt tud idézni és az is erősen vallásos színezetű:

„Ó Szabadság, Ó Szabadság, Ó Szabadság rám!
Mintsem hogy rabszolga legyek*
Inkább el akarok égettetni síromban,
És elköltözni Uramhoz
És szabad lenni.”

jellemző, hogy a néger gazdája képesnek tartotta arra, hogy fegyverrel küzdjön saját felszabadítása ellen. Ha e részben a mai néger vesszük, semmi sem mutatja jobban azt a nagy erkölcsi átalakulást, melyen ötven év alatt keresztül ment, melyhez fogható a világ egyetlen népe sem mutathatott föl. A néger újból rabszolgaságba vetni nem volna könnyebb, mint bármely fehér népet.

B. T. Washington írja ismert *Up from Slavery* c. művében, hogy mikor a fölszabadítási proklamációt fölolvasták, „anyám, aki mellettem állt, ráhajolt gyermekeire, megcsókolta őket, miközben örömkönnyek folytak arcán”. A rabszolgák napokig kóboroltak, hogy meggyőződjenek róla, hogy csakugyan szabadok-e, azután az öregebbek titokban visszasompolyogtak régi gazdáik házába . . .

Ha a mai néger haladását érteni akarjuk, tudnunk kell hogy ötven év előtt a néger a törvény szerint nem bírhatott tulajdonnal, törvényes házasságot nem köthetett, sőt egyáltalában nem élt családi életet még oly értelemben sem, mint a legprimitívebb nép, mert az anyát gyermekétől igen korán választották el. Drákói szigorúságú büntetés érte azt a fehért vagy szabad néger, aki rabszolgát írni-olvasni tanított. Teljesen hiányzott belőle a jövőre való gondolás. Ami az akaratot, önérzetességet illeti, erre végre teljesen darwini értelemben vett szelekció folyt, t. i. minél inkább voltak meg e sajátságok valamelyik rabszolgában, annál több kilátása volt arra, hogy bajba, pusztulásba kerüljön. Azonban nemcsak a négerre hatott a rabszolgaság demoralizálólag, hanem a fehérre is.

Egy északi ember, aki részt vett a polgárháborúban és most Délen lakik, így foglalta össze nézeteit a négerekről és a rabszolgaságról: Elleneztem a rabszolgaságot és fegyverrel harcoltam ellene. De nem azért, mintha azt gondoltam volna, hogy rossz a négerre nézve; ellenkezőleg, azt hiszem, jót tett neki. Hanem azért voltam ellene, mert demoralizálta a déli fehéreket. Demoralizálta őket nemi erkölcs tekintetében és arrogáns, munkakerülő fajt nevelt belőlük. A rabszolgaság intézménye oka annak, hogy a déli fehér kitűnő harcos állat (*fighting animal*), de átkozottul rossz munkás. Kétségkívül sok északi ember gondolkozott így.

A polgárháború formasierinti oka nem a rabszolgaság volt, hanem annak a kérdésnek eldöntése, hogy terjedhet-e az egyes állam hatalma annyira, hogy kilépjen az Unióból. Az alkotmány e kérdést homályban hagyta és mikor a Dél megszegte az Uniót azzal a megokolással, hogy megvédje az alkotmányt, Lincoln saját kijelentése szerint kénytelen volt megszegni az alkotmányt, hogy megvédje az Uniót. A háború után Észak a néger jogi helyzetét egy csapással megváltoztatta; a

régi rabszolgák teljes jogú állampolgárokká lettek, régi uraik pedig politikai jogaiktól megfosztattak. Ebben Északot csak az a cél vezette, hogy az alkotmány javításához (*amendment*) szükséges többség legyen és így a régi rabszolga jogi helyzetének változtatása nem az ő, hanem a diadalmas Észak érdekében történt. Mikor az alkotmányváltoztatás keresztülment, Északnak érthetőleg nagyobb gondja volt a Dél kiengesztelése, mint a néger sorsa. Minthogy pedig a négerek, amint ez másként várható sem volt, a jött-ment északiakkal (ezeket gúnyosan *carpet-bagger*-eknek, tarisznyásoknak nevezték) együtt súlyos politikai hibákat követtek el, a Dél a néger uralom (*Negro domination*) ellen nyílt és titkos terrorizmussal lépett föl, melynek eredménye a négerek politikai jogfosztása volt. Nagyobb szerencsétlenség nem érte soha a rabszolgaság óta a négereket, mint ez a rövid politikai hatalom, mely őket oly gyűlöletessé tette a közvélemény előtt, hogy ma, 40 év után sem lehet belátható időig remény az elveszett jog megszerzésére. Ma tehát a helyzet az, hogy Észak a négert teljesen kiszolgáltatta Délnek.

A néger egyenlőtlensége részint törvényes intézkedéseken, részint társadalmi szokáson alapul. Így elsősorban törvényes intézkedések alapján van ma a 11 milliónyi négerség politikai jogaitól megfosztva. A szövetségi kongresszusban egyetlen néger sincs és hogy a képviselők mennyire nem őket képviselik, azt eléggé bizonyítja az a tény, hogy egy oly állam képviselője, melyben a négerek a többség, büntetlenül kívánhatja nyilvánosan ezer néger meglincselését annak kiengeszteléséül, hogy a köztársaság elnöke egy négert asztalához ültetett. Azok a törvények, melyek a néger számára külön vasúti kocsit, iskolát stb. írnak elő, csaknem mindig kimutathatólag egyenlőtlen mértékkel mérnek. Mert a néger pincér vagy dajka (vagyis a szolga) bejöhethet a fehér ember kocsijába, csak mint egyenlő jogú utas van onnan kirekesztve. Fehér tanító taníthat néger iskolában, de néger tanító déli fehér iskolában elképzelhetetlen.

Bármily kínosan is érinti a négert a társadalmi bojkot, társadalmi érintkezés kényszeren nem alapulhat és szabad államban bizonyára a legegyszerűbb jog, hogy egyesek vagy egész társadalmi osztályok maguk választhassák ki azokat, akikkel társadalmilag érintkezni óhajtanak, így tehát csak a törvényes intézkedések kifogásolhatók demokratikus és liberális alapon, melyek pl. megtiltják azt, hogy egy fehér ember egy néger nővel törvényes házasságra lépjen, noha mindketten akarják; hogy fehér szülők gyermekeiket néger iskolába járassák, ha úgy akarják stb. Amellett a törvény egyáltalában nem következetes. Ha a célzat a faji elkülönítés, elsősorban fehér ember számára néger cselédek

tartását kellene eltiltani, amire azonban a Dél a legkisebb hajlandóságot sem mutatja.

Az összes déli és több északi és nyugati állam törvényhozása tiltja a néger és fehér faj közti házasságot. Azonban bármennyire is tiltakozik a jelen nemzedék Délen a fajok keveredése ellen, már úgyszólván befejezett tény előtt áll, t. i. a keveredés már megtörtént. A statisztika adatai e pontban a hivatalos statisztika előszava szerint is megbízhatatlanok, de hozzávetőleges becslés közel másfél millióra teszi a félvérűeket (*mulattos*) és 2—300.000-re a negyedvérűeket (*quadroons*). A rabszolgaság ideje alatt azonban oly bizonytalan volt az apa, hogy ma alig lehet Amerikában egyetlen négerre is abszolút bizonyossággal rámondani, hogy nincs benne fehér vér.

Még a hetvenes években megszokott dolog volt, hogy tekintélyes ültetvényeseknek fekete családjuk volt a fehér mellett, sőt a mulattok és quadroom-ok nagy részére ma is ráillik az a történelmivé vált mondás, hogy „Virginia legnemesebb vére folyik ereikben”. A közvélemény azonban ma nagyon elítél bármiféle szexuális érintkezést a fajok közt és Louisiana állam 1908-ban törvényt hozott, mely fajtalanság címén 1 hónaptól 1 évig terjedhető börtönbüntetéssel sújtja az oly fehér férfit, aki néger nővel ágyasságban él. Bár e terjedő szigor néha tragikus eseteket hoz létre,* a közvélemény kéréseire. Ennek valószínű következménye az lehet a távol jövőre nézve, hogy a vegyes származásúak beolvadván a néger fajba, egy új, világosabb színű fajt hoznak létre, a teljesen világos színűek egy része pedig belopódzik a fehér fajba. Ez Kelly Miller, a jeles néger matematikus és szociológus véleménye, aki hozzáteszi, hogy B. R. Tillman szenátor, a néger legkérelmezhetőbb ellensége, egyik beszéde szerint 400 ily esetről tud, ő maga pedig egyedül Washington városában 40 esetben győződött meg a „színhatár” átlépéséről.

Nagy tévedés volna azt hinni, mintha a néger faji öntudat tekintetében homogének volnának. A különböző színárnyalatúak közt a négerségen belül csaknem olyféle faji előítélet van, mint néger és fehérek közt. A mulatto többre tartja magát a telivér négernél, azonban arra nézve eltérők a vélemények, hogy vajon ezt az utóbbi elismeri-e. E színárnyalatok igen sokféle arányban mutatják a néger

* Egy év előtt a bíróság érvénytelennek jelentett ki egy húsz éves házasságot, melyből több gyermek született, mivel a nőben kimutatható néger vér volt. A férj, ki nem tudott neje származásáról a házasság kötésekor, öngyilkosságot követett el. Egy hosszú gyakorlattal bíró new orleansi ügyvéd egy magyar származású kliensének hasonlóan tragikus házasságát beszélte el az írónak.

vért, nemcsak $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{8}$ (*octroon*), hanem vannak $\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$ stb. részben négerek. Annyi azonban kétségtelen, hogy házasságkötésnél a fehér színre valószínűség van tűzve, és mulatto férfi ritkán lép telivér néger nővel házasságra. Példa erre Booker T. Washington, aki mulatto és noha háromszor nősült meg, mindig világosszínű nőt vett el.

Némelyeket a négerség e kevert helyzete annyira vitt, hogy a „néger” szóval nem egy fajt jeleznek, hanem bizonyos szellemi és lelki sajátságokat, melyek a rabszolgaság és a társadalmi elnyomottság hoztak létre*. Ennek természetesen az a fontos gyakorlati következménye volna, hogy e sajátságok megszüntethetők lévén, bár egyrészt a négerek nagy tömegének társadalmi helyzetét egyelőre jogosultnak bizonyítaná, másrészt egy kisebbséget (köztük az elmélet föltalálóját is) a fehérek közé emelné.

A négerek jelen állapotának megismerése céljából e sorok írója elolvasta az e tárgyra vonatkozó irodalomnak keze ügyébe akadó részét. Céltalan volna a magyar olvasó előtt ama könyvek címeit felsorolni, melyeket az író e kérdéstről olvasott. Túlnyomóan nagy részük két csoportba oszlik. Az egyik csoport jelszavául egy röpirat címe tekinthető: *The Negro a Beast* (A néger bestia), a másiké egy fejezet címe egy könyvben: *Our Brother in Black* (Fekete testvérünk). E címek teljesen kifejezik a szerzők magatartását. Látogatát sem igyekeznek megőrizni a tárgyilagosságnak és ítéletük régen megvan a vizsgálat kezdete előtt. Az első csoport rendes taktikája az összes tekintélyeket mozgósítani a néger ellen. Darwintól Lombroso-ig és Max Nordau-ig, mellékesen pedig mindenkit tekintéllyé avatni, aki a néger ellen nyilatkozott. A másik fél, mely többnyire négerekből áll és melyet legjobban B. T. Washington képvisel, minden kedvező nyilatkozatot és adatot összegyűjt, a kedvezőtlenek közül pedig csak azokat, melyeket megcáfolhat. Ilyen egyebek közt Haiti állam washingtoni követének könyve hazájáról, mely tulajdonképpen védőirat a néger faj mellett. E könyvből körülbelül az az impressziója támadhat az olvasónak, hogy Haiti a világtörténelem központja, hogy a haiti-i négerek legyőzték a francia, angol és spanyol haderőt és hogy Napóleon egyetlen vágya tulajdonképpen Haiti meghódítása volt, bukását pedig az okozta, hogy e terve nem sikerült. A világsajtó egyetlen célja Haiti rágalmozása, melyre csak azért irigykedik, mert ez az egyetlen igazán szabad állam a világon. Geo. W. Williams pedig *History of the Negro Race in America* (New York & London

* W. H. Thomas. *The American Negro*, New York, 1901. Természetesen sokkal bajosabb a négerség faji karakterét kerekén tagadni, mint a

1885) c. vaskos kötetéből pedig legyen itt mutatónak ez a mondat: „Egyiptom, Görögország és Róma a négerrel kölcsönözték azt a civilizációt, mely nagyra tette őket a világ előtt”. Vannak olyanok, kik látszólag elfogulatlanok, de jóhiszeműségük igen kétes. Legkevesebben vannak azok, akik tudományos rendszerességgel vizsgálják a kérdést.

Az irodalomnál tanulságosabbak voltak a helyszínén tett megfigyelések, melyek közül hadd álljanak itt a következők.

a) New Orleans, La.

New Orleans-ben a négerok elszórva az egész városban laknak, különösen a régi kreol negyedben, helyenként azonban teljesen kiszorították a fehér lakosságot, a szegény fehérek (*poor whites*, gúnynéven *crackers*) kivételével. Itt gyakran a legzüllöttebb városi elemet képviselik, rossz időben nyomorúságos, piszkos, faházakban húzzák meg magukat, ha pedig napos idő van, tétlenül sütkéreznek csoportosan a házak lépcsőin.

A Dryades Street-en és környékén tömegesen élnek ily családok, melyeket főként az anya tart el mosással, az apa csak alkalmilag keres kövező, csatornaásó és hasonló foglalkozással. Ezek az utcák hihetetlenül elhanyagolt állapotban vannak; kövezetnek híre-hamva sincs, a csatornák szennyes vize nyílt árokban folyik, az ivóvizet pedig a ciszternákban fölfogott esővíz szolgáltatja. Igaz, hogy a talaj a mély fekvés folytán fölötte vizenyős és így minden csatornaásás igen költséges, de ezen utcák elhanyagoltságának igazi oka a természeti okoknál bizonyára sokkal inkább keresendő abban a körülményben, hogy a négernek nincs politikai joga és így a város egészségi szakosztályának vajmi kevés oka van a néger egészségével törődni.

A „szegény fehérek” helyzete alig mondható jobbnak a négerkéhez, sőt egy a Délen ismeretes és sokszor idézett népdal azt mondja:

*I am rather a Nigger
Than a poor white man.*

(Inkább vagyok néger, mint szegény fehér ember.)

Az, aki a nápolyi „Lázárok”-ban festőiséget lát, nem fogja a néger sem teljesen visszatartónak találni a maga ősi szegénységében, rongyosságában és könnyelműségében. Mikor egy csoport néger gyerektől megkérdeztem, hogy lefotografáljam-e őket, egyik búsan felelte: „*We have no money.*” (Nincs pénzünk.) Nemcsak nekik, de valószínűleg soha semmi felmenő ősüknek nem volt pénze.

A szomorú, reménytelen szegénység ezen városrészében emelkedik a szerény néger színház-épület. Tulajdonképpen csak inkább mozgókép-színház, ahol legfőljebb alkalmilag adnak színdarabot vagy hangversenyt.

Talán mondani is fölösleges, hogy a színes ember Délen ki van zárva a fehér ember színházából, sőt még a szilaj és szomorú néger dalokat és táncokat is négermaszkos fehér emberek adják elő. Csak azért, hogy a néger egy pillanatra se váljék képzelődővé társadalmi helyzetét illetően, mert hisz ennek rá nézve csak szomorú következményei lehetnek, mondta nekem egy new orleans-i hölgy.

Kíváncsiságból elmentem néhányszor a színházba. Első érkezésemkor a pénztárnál ülő csinos mulatto-leány csodálkozva nézett rám. Nyilván azt hitte, tévedek.

— Mi tetszik? kérdezte.

— Egy földszinti jegyet kérek.

— De kérem! szólt zavartan, ez színes színház.

— Tudom, feleltem.

Fehér látogatókra aligha voltak elkészülve, mert miközben a leány izgatottan kereste ki számomra a színházban levő legjobb ülést, azt suttogták körülöttem:

— Egy fehér ember!

Mikor a „fehér ember” elfoglalta helyét a nézőtéren, a közönség kíváncsian nézett reá.

A mozgóképek nem igen különböztek a szokásosaktól. Csak egy figyelemreméltó dolgot láttam. Az egyik képen egy oly ital szerepelt, melytől tíz percre a fehér ember feketévé, a fekete pedig fehérré változott. Képzeltetni a bonyodalmakat. Pl. egy fehérré vált néger nő egy fiatal úrral előkelő vendéglőben étkezik, amikor pedig tíz perc után hirtelen újból négerré változik, a pincérek kidobják. Nagyon tévedtem, amikor azt vártam, hogy a közönséget sérteni fogja az ilyen jelenet. Ellenkezőleg, szívből mulatott rajta.

Néhány nappal később egy hangversenyen voltam e színházban, mely a főszereplőnek, a híres néger vezér, Douglas utódának tiszteletére a zsúfolásig megtelt. Együtt láttam az egész new orleans-i néger jobb társaságot, férfiakat, nőket fényes esti ruhában. Az arc-színtől és a sajtóságos néger szagtól eltekintve, a színház képe, az egész műsor és a közönség viselkedése teljesen olyan volt, mint az amerikai fehér színházakban szokott lenni. Bár nagy tolongás volt, nem hallatszott semmiféle durva vagy akár csak túlhangos szó is. Az előadók a főszereplő kivételével műkedvelők voltak, akik jól teljesítették föladatukat. Általában a közönség jó hangulatban volt és bőven adott kifejezést tetszésének.

Mikor kimentünk, egy öregebb néger igen udvarias hangon kérdezte tőlem, az egyetlen fehér szemlélőtől, hogy tetszett-e a hangverseny. Mohón várta a szavaimat és hálásan mosolygott igenlő válaszomra.

b) Jefferson Parish, La.

A vidéki viszonyok tanulmányozása céljából egy tipikus falu után tudakozódtam Prof. Dillard-tól, aki elsőrendű szakértő a négerkérdésben és szívesen volt segítségemre.

Prof. Dillard származására nézve tipikus előkelő déli ember. Apjának több száz rabszolgája volt, miután pedig gyermekkorában nem volt játszótársa, apja e célból négy néger gyereket vásárolt számára. Mindamellett Prof. Dillard egyike ama igen kevés számú délieknek, akik igazán liberálisan gondolkoznak a faji kérdésről. Kérdéseimre szomorúan mondta:

— Egyik falu ép oly rossz, mint a másik. Itt van pl. Jefferson Parish, ez sem rosszabb a többinél.

Egy fiatal néger tanárjelöltet kaptam vezetőül, akivel részint villanyoson, részint gyalog mentünk együtt e faluba. Az „együtt” a villanyoson természetesen csak úgy értendő, hogy egy kocsiban, mert neki hátul kellett ülnie a néger rekeszben.

Kísérőmtől útközben sok érdekes dolgot tanultam, egyebek közt, hogy a néger származás megbízhatóbb ismertető jelei: 1. az orr alakja, 2. az ajkak formája és 3. a járás módja. (Tehát nem a bőr, haj vagy szem színe.)

Míthogy kísérőm sem járt még azelőtt a faluban, úgy véltem, a tanító vagy a pap adhatja meg a legjobb fölvilágosítást a falu gazdasági és társadalmi viszonyait illetőleg. Megszólítottam egy öreg embert, aki ép a háza előtti árokból lapátolta ki a sarat és a tanító után tudakozódtam.

— Öt éve nincs nálunk tanító, hangzott a válasz.

A néger gyerekek vígan játszottak, futkostak a Mississippi gátján, némelyek pedig az ingoványos talaj mocsaraiban rákásztak.

Végre sikerült hosszas keresés után a papot otthon találnom. A pap 65 évesnek látszó ember volt, szánalmasan rongyos ruhában, Piszkos inggel, nyakkendő nélkül, elhanyagolt, szürke szakállal. Több alapos okból következtetni lehetett, hogy csak nyomtatott betűt tud olvasni, az íráshoz pedig egyáltalában nem ért. Azonban jó angol-sággal beszélt, amit pedig mondott, értelemről és nem közönséges ítélőképességről tanúskodott. Túlzott udvariasság nélkül, de szívesen vállalkozott arra, hogy több hívének házába elvezessen. Közben beszélt a falu helyzetéről.

— Hogy változott-e a nép gazdasági helyzete negyven év óta, amióta itt lakik? Azt hiszi, javult egy kissé. Az erkölcsösség? Ó, az nagyon. Az élet- és vagyonbiztonság szinte teljes, csak a házasság intézménye szilárdul meg nehezen. Ami az alkoholt illeti, bizony a férfiak sokat isznak, de az asszonyok keveset és azt is csak titokban.

Egészben véve a következő gazdasági helyzet volt megállapítható: A férfiak és nők a közeli műtrágyagyárban és az olaszok veteményes kertjeiben dolgoznak, azonkívül a férfiak alkalmi munkát (földmunka stb.) végeznek, a nők pedig mosnak. A férfi rendes keresete 1.25\$ (K 6.25), a nőé 60 (K 3) cent körül forog; télen több, nyáron kevesebb a munkaalkalom. A lakóházak szegényesek, átlag 40 \$ (K 200) értéket képviselnek, sőt egy olyant is találtam, melyet gazdája sem mert 20 \$-nál (K 100) többre becsülni. Fából valók, belül többnyire, bár kezdetlegesen, de mégis tapétázva vannak. A bútort és az egész fölszerelés nem képvisel nagyobb értéket, mint egy szegényebb erdélyi parasztházé. A talaj a folyam közelsége miatt oly vizenyős, hogy a kert csak nagy ügyvel-bajjal használható valamire; legfőljebb néhány gyümölcsfa, barack-, füge-, datolya-, szilva- (*persimmon*) vagy narancsfa tengődik. Különben is egy házhely rendes nagysága csak 1200 yard és így kertnek nem sok hely jut.

Egyik ház gazdáját nagy munkában találtam, kertecskéjét hozta rendbe, mely két házhelyet foglalt el. A talaj vizenyőssége ellen úgy védekezett, hogy a szomszédból földet hordott kertjébe és így föl-töltötte. E munkája után, melyet alig lehet másnak, mint hőstettnek nevezni, fél hold földjén saját állítása szerint 200 \$ (K 1000) értékű babot és édes burgonyát termel jó esztendőben. (Hát még szakértelemmel és egy kis tőkével mit nem lehetne csinálni!)

Egyik déli író azért véli a négert gazdaságilag halálraitéltnek, mert nem képes oly munkát végezni, mint egy olasz. Tényleg, egy szicíliai csoport által művelt 2½ acre-es kert, melyet megnéztem, szemmel láthatólag kitűnt az egész környezetből. Az egész területért 25 \$-t fizetnek, de kérdésemre kijelentették, hogy dehogy is akarnak állandóan letelepedni, sőt amint elég pénzüik van, azonnal indulnak haza. Valóban nagy igazságtalanság a négert Európa egyik legjobb kertész-népével összehasonlítani, mely ha egyszer komolyan kezd letelepedni, valószínűleg nem a négerrel, hanem az amerikaival veszi föl a versenyt.

Az egész telepről alig tehetne mondani, hogy a haladás jeleit mutatná. Megélni megélnek, sőt a sok gyerek tanúsága szerint szaporodnak is, de életük sok ínséggel, bizonytalansággal jár. Egyik néger, hét gyermekes család apja, úgy nyilatkozott, hogy ezer szerencse, hogy

a tél véget ért, különben családostul odaveszett volna a hidegtől és éhségtől. Erkölcseleg sem túlságos a haladás. Hamar rájöttem, hogy ha még annyi is a gyermek a háznál, a férj után csak nagy óvatossággal tanácsos tudakozódni. Néger értesülés szerint a nemi betegségek igen elterjedtek.

Miközben New Orleans felé utaztam vissza, fölidéztem emlékezetemben W. E. B. Du Bois szavait, melyekkel egy néger faluba való kirándulásának leírását befejezi:

„Utam véget ért és mögöttem feküdt hegy és völgy, Élet és Halál. Hogy mérje meg az ember a Haladást itt? Hány szívnyi keserűség ér föl egy bushel búzával? Mily nehéz dolog a szegény élete és mégis mily emberi és igaz! És mindezen élet és szeretet, küzdés és kudarc, vajon közelgő éj homálya-e avagy egy halvány hajnal pirkadása?

„Így töprengtem szomorúan, míg Nashville felé utaztam a *Jim Crow** kocsin.”

Ugyan ki merné eldönteni, hogy közelgő éj homályának avagy halvány hajnal pirkadásának jelei-e a déli négerék álmatag falvai?

c) Baldwin county, Ala.

Alabama államban Baldwin countyban egy néger telepet látogattam meg. Első utam egy iskolához vezetett.

Az iskola inkább csúrhöz hasonló gyöngye faépület volt, egy erdő közepén, dombtetőn. Körülötte egy holdnyi irtványföld volt, melyet a termelők kertecskéül használtak; mindegyiknek külön kis veteményágya volt. Az iskolát és a kertet derékmagasságú kerítés vette körül a szertelegelésző állatok elleni védelmül. A kerítésen lépcső vezetett keresztül. Az iskola belseje is szegényes volt, a tetőn keresztül látni lehetett az eget. A fogyatékos fölszerelés nem különbözött lényegesen egy gyöngébb magyar falusi iskolától: rozoga padok, fakult falitábla, rongyos tékép. Néhány szál deszka választotta el a két „osztályt” egymástól. Egyikben egy 25—26 év körüli tisztavérű néger férfi tanítót találtam, a másokban pedig egy fiatal, ú. n. kreol tanítónőt így hívják a vidéken a régi spanyol és francia telepések és indiánok leszármazottjait — kissé sötétes arcszínnel, finom, tipikus latin vonásokkal és melankolikus indián szemekkel.

Miután a tanító kérésére amerikai szokás szerint néhány szót intéztem a tanulókhöz, kezdetét vette a tanítás. Az egész délelőttöt ott töltvén, némi fogalmat nyertem arról a nehézségről, mellyel a

* Négerek számára föntartott kocsi gúnyneve.

A föntieket egészítse ki még néhány egyéb adat, melyekből az olvasó megítélheti maga is, hogy vajon jogosultak-e az írónak a faji kérdés fejlődési irányára vonatkozó megállapításai.

Bár a puritán Észak (különösen New England) részvétellel fordul a néger felé, B. R. Tillman szenátor fején találja a szöveget, amikor azt mondja, hogy az Észak a négert a távolság négyzetének arányában szereti. T. i. nem szereti otthon, ellenben minél messzebbre van délen, annál jobban fogja pártját. A néger nehezebben kap munkát a „liberális” északi, mint a déli államokban, amint ezt egy levél is igazolja, mely philadelphiai napilapban jelent meg és mely így hangzik:

„Uram! Én színes ember vagyok, foglalkozásomra nézve kézműves. Nincs olyan famunka, mely házépítésnél előfordul és melyhez ne értenék. Megtudom csinálni a lépcsőt, ablakokat, ablakfákat, redőket és ajtókat. Az alapzattól a tetőig fölépítek egy házat és átadom a kulcsokat a tulajdonosnak, amikor elkészült. Megtudom rajzolni a terveket, részleteket és költségvetést tudok csinálni. És mégis ki vagyok zárva minden megbízásból színem miatt. Erős ellenem az előítélet, erősebb, mint szülőföldemen. Senkinek sem kellek, mert színes ember vagyok. Miért? Harminchét éves vagyok. Én terveztem a Tasker-utcai színes templomot. Ott van nevem a sarkkövön. Én építettem az orangeburgi színes iskolát és több házat, építettem a beauforti polgármesternek és mégsem kapok munkát Philadelphióban.”

Samuel H. Blythewood.

A lincselésről szól az alábbi újsághír, melyet taláломra közlök egy nagy napilapból. Az eset sablonos, amilyen nap-nap után olvasható, melyhez ép ezért a lap semmi kommentárt sem fűz:

„Georgetown, Ark. júl. 6. A. F. Johnson, e város egy előkelő szállodájának tulajdonosa ma megöletett egy néger által, akit tegnap elbocsájtott szolgálatából. A gyilkos elfogatására hirtelenében önkéntes csapat alakult és azon hitben, hogy a gyilkos megkerült, a csapat tagjai megölték egy négert, aki nem állt meg, amikor erre felszólították.”

„Mikor az önkéntes csapat megtudta, hogy a megölt néger nem volt az igazi, csak megkettőzte igyekezetét és csakhamar ráakadt Johnson gyilkosára. A gyilkos megkísérelte, hogy üldözőire lőjön, de testét hamarosan lyukasztották át a golyók.”

Hasonló színben tünteti föl a néger életbiztonságát az az eset, melyet H. Paul Douglas említ *Christian Reconstruction in the South* (Boston, 1909.) 204. lapján:

„William Mc. Artur több éven át egy fehér templom szolgája volt egy előbbi rabszolga államban. Van farmja és a városban háza, Pénze van a bankban és könnyebben kapna kölcsönt, mint azon

egyház legtöbb tagja, melyet szolgál. Ép oly jó híre van, mint bármelyiküknek. Amikor tehát egy rossz hírű fehér nő azzal akarta megszarolni, hogy egy gyermek elleni merénylet vádjával fenyegette, természetesen az egyház tisztviselőihez fordult tanácsért. Ép úgy bíztak benne, mint egymásban, de egy éjjeli californiai vonatra ültették. Északi papja előtt hihetetlennek tűnt, hogy egy ily tisztességes embernek tolvaj módjára kelljen menekülni. A válasz így szólt: „A község valószínűleg előbb lincsel és később nyomoz”. Így hát Mc. Artur ment, hisz tehetne, mérges humorral szólva: „Úgyis mindig szerettem volna Nyugatra menni”. Hat hónap múlva nyugodtan tért vissza, hogy folytassa munkáját. Nemsokára a község húsvét reggelén három néger lincselte meg. Az esküdtszék, utólag nyomozva, kettejüket határozottan ártatlanoknak találta. A néger negyedek csak szuronyok védték meg. Ekkor Mc. Artur papjához ment, megtudandó, hogy a csillagos és sávós lobogó alatt, melyik helyen veheti meg egy tisztességes és tisztességesnek tartott fekete ember a maga szüllejét és fügefáját, hogy odamenve leülhessen alájuk a keresztény civilizációban szokásos békességben.”

Egy nem kevésbé jellemző incidens mutatja az igazi déli fölfogást a négererről. Az író a *Tulane Society of Economics* egyetemen kapott meghívást, hol egyetemi tanárok, ügyvédek vitatták meg az angol budget-t. Mikor az egyik szónok a „*one man, one vote*” (egy ember, egy szavazat) elvét dicsérte, egy másik azt vetette ellene, hogy ez az elv kivihetetlen, mert hisz ez azt jelentené, hogy a négernek is legyen szavazata. Egy fiatal ember *erre* — mint vélem — tréfásan közbeszólt: „A néger nem ember!” Egy idősebb, jónevű ügyvéd pedig így felelt az ellenvetésre: „Igaz, hogy a logika azt kívánná, hogy az egy ember, egy szavazat elv alapján a négernek is legyen szavazatjoga. Azonban vannak esetek, amikor a logikát sutba dobjuk. Dobjuk sutba itt is.”

Bár a négernek nagy tömege oly elnyomatásnak van kitéve, amilyenhez fogható ez idő szerint Európában nincs és a néger társadalmi egyenlőtlenségénél reménytelenebb, megszüntethetlenebb Európában talán sohasem volt, még ennél is rosszabb a néger intellektuel helyzete. Megsejteni is nehéz, amit egy ily néger érez, amikor egy keresztény pap így nyilatkozott, miután Rooseveltnél elnök Booker T. Washington asztalához ültette: „És ha az a néger bölcsőbb Sokratesznél és erényesebb a Megváltónál, az én asztalomhoz le nem ülhet”.

A négerrel társadalmilag érintkezni Délen senki sem mer, mert ennek következménye ép oly társadalmi bojkot mint amilyenek a

néger van kitéve. Akinek asztalánál néger ebédelt, annak asztalához déli fehér ember nem ül többé. Északon sem más a helyzet. Chicagóban nagy kivételként emlegetnek egy bátor lelkű német vendéglőst, akinél néger vendégeket is kiszolgálnak. Igaz, hogy ezt legtöbbször a tulajdonosnak kell teljesítenie, mert pincérei vonakodnak megtenni. A „liberális” fehérek hajlandók ugyan néger humanitárius intézményeket támogatni, de társadalmi tekintetben igen kevés gyakorlati engedelményeket tesznek. Azt pl. már nagy dolognak tartják, ha egy vasúti kocsiban tünetőleg egy néger mellé ülnek le, noha egyéb üres hely is van. A maguk primitív pszichológiájukkal nem gondolnak arra, hogy egy finomabb érzésű négerre nézve e magatartás megalázóbb és sértőbb, mint a nyílt ellenségeskedés. Mert mi mást jelent ez, mint: téged ugyan mindenki megvet és megaláz, de íme néz reám, én különb vagyok a többiekénél!

A már említett Prof. Du Bois könyve (*The Soul of Black Folks*) legszebb terméke annak a reménytelen, keserű életnek, mely a művelt négerre vár. Íme egy kis részlet a könyvből, melynél szomorúbbat és költőibbet aligha írt fekete ember:

„Shakspere-vel ülök és nem húzódozik. Túl a színhatáron karonfogva sétálok Balzac-kal és Dumas-val, hol mosolygó férfiak és üdvözlő asszonyok lebbennek aranyos termekben. A szilárd föld és a csalóka csillagok rejtekéből földidézem Aristotelest és Aurelius-t és bármely tetszésem szerinti szellemet és valamennyien jönnek, megvetés és leereszkedés nélkül. Így az Igazsággal frigyben, a Fátyol fölött lakom. Ezt az életet irigyled tőlünk, ó úri Amerika? Ezt az életet akarod Georgia egyhangú, vörös kopársárgává változtatni? Annyira félsz, hogy e magas hegyről, a filiszteusok és amalekiták országa között megpillanthatjuk az ígéret Földjét?” (109. p.)

(Második és befejező közlemény a következő számban.)

